

Горбаневич Віталій Леонідович,
Аспірант, Львівський торговельно-
економічний університет

Horbanevych Vitalii, Postgraduate,
Lviv University of Trade and Economics,
<https://orcid.org/0000-0002-5256-0419>

**РОЛЬ ІНФОРМАЦІЇ І ДОКУМЕНТАЦІЇ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА
УЧАСНИКІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПРОВЕДЕННЯМ БІРЖОВИХ ТОРГІВ
THE ROLE OF INFORMATION AND DOCUMENTATION IN THE STOCK MARKET AS AN
IMPORTANT CONDITION FOR PARTICIPANTS RELATED TO STOCK EXCHANGE TRADING**

Горбаневич В. Л. Роль інформації і
документації на фондовому ринку як
важлива умова учасників, пов'язаних із
проведенням біржових торгів. *Український
журнал прикладної економіки та техніки.*
2023. Том 8. № 1. С. 362 – 366.

Horbanevych V. The role of information and
documentation in the stock market as an
important condition for participants related to
stock exchange trading. *Ukrainian Journal of
Applied Economics and Technology.*
2023. Volume 8. № 1, pp. 362 – 366.

В цій статті розглянуті особливості надання інформаційного забезпечення і викладена документація, за якими розкриваються обсяги й тенденції ведення біржових торгів на фондовому ринку, а також обґрунтовані дані аналітичного характеру. Для цього наведені приклади конкретних емітентів цінних паперів, які повніше надають дані власної інформації і документів, тому що вони є активними учасниками біржових торгів на фондовому ринку. І поряд з цим вони демонструють усвідомлену необхідність щодо залучення інших учасників біржових торгів на фондовому ринку шляхом ведення дивідендної політики та грошових виплат згідно з призначеними власникам їхніх часток акцій. Тим і пояснюється більш конкретне дослідження стану і особливостей інформаційного забезпечення і документації таким чином, щоб відобразити необхідні дані для всіх учасників фондового ринку з аналітичним контекстом. І звідси метою статті є проведення детальної характеристики інформаційного забезпечення й документації, наданих емітентами цінних паперів, що пов'язано із їх участю на біржових торгах фондового ринку. Для цього розглянуті ті підприємства як емітенти цінних паперів, які відзначаються більшою досконалістю щодо розкриття власної інформації й ведення документальних форм стосовно їх участі на фондовій біржі. А в подальшому такі дані є цілком основою для удосконалення діяльності фондового ринку та здійснення в ньому біржових торгів. Тобто обґрунтована оптимізація інформаційного забезпечення і форм документації таким чином, щоб це було доступне для широкого кола учасників фондового ринку і покращило достовірність проведення аналітичних досліджень. Від цього відштовхується така новизна, за якою визначена документація, розкрита цими вказаними підприємствами, які є стабільними емітентами цінних паперів, за даними, які мають важливу аналітичну цінність. Поряд з цим обґрунтована усвідомлена ними дивідендна політика, що має на меті спільне досягнення власної доходності. В результаті проведення цих досліджень щодо розкриття, надання і доступу до інформації та документації зростають обсяги взаємовідносин між різними учасниками фондового ринку, що спрямовано на сприяння темпам збільшення доходів. Більш яскравим прикладом є розкриття даних про цінові коливання під час здійснення біржових торгів за вартостями цінних паперів, окремо встановлених емітентом для залучення акціонерів і на фондовому ринку, де різниця може цілком ставати джерелом для отримання доходів. Отже, подальше дослідження інформації та документації оптимізує подачу даних учасниками, що дозволить активізувати взаємовідносини між ними, залучаючи при цьому інших осіб, удосконалити біржові торги таким чином, що після цього сам фондовий ринок набуватиме зовсім іншого, ефективнішого стану й вигляду.

Ключові слова: фондовий ринок, біржові торги, інформація, документація, цінні папери, акції, дивіденди.

This article examines the features of providing information support and sets out the documentation that reveals the volumes and trends of stock market trading and substantiated analytical data. For this purpose, examples of specific issuers of securities are given, which provide more complete data on their information and documents because they are active participants in exchange trading on the stock market. Along with this, they demonstrate a conscious need to involve other participants in stock market trading by conducting a dividend policy and cash payments according to the shares assigned to the owners of their shares. This explains a more specific study of the state and features of information support and documentation in such a way as to reflect the necessary data for all stock market participants with an analytical context. Hence, the article's purpose is to describe the information support and documentation provided by the issuers of securities, which relates to their participation in stock market trading. For this purpose, those enterprises are considered issuers of securities. They are noted for outstanding excellence in disclosing their information and maintaining documentary forms regarding their participation in the stock exchange. In the future, such data will be a complete basis for improving the stock market's activity and carrying out stock market trading. That is, justified optimization of information support and forms of documentation so that it is available to a wide range of stock market participants and improves the reliability of analytical research. This is based on the novelty, according to which the documentation disclosed by these specified enterprises, which are stable issuers of securities, is determined according to data that has an essential analytical value. Their realized dividend policy, which aims to achieve profitability jointly, is also justified. As a result of conducting these studies on the disclosure, provision, and access to information and documentation, the volume of relationships between various stock market participants is increasing, which is aimed at promoting the rate of increase in income. The more vivid example is the disclosure of data on price fluctuations during exchange trading at the values of securities, separately set by the issuer to attract shareholders and on the stock market, where the difference may become a source of income. Therefore, further research of information and documentation will

further optimize the submission of data by participants, which will allow the activation of relationships between them while involving other people to improve stock market trading in this way, after which the stock market itself will acquire a completely different, more efficient state and appearance.

Keywords: stock market, stock trading, information, documentation, securities, shares, dividends.

Вступ

Наша країна постійно намагається, щоб власна економіка мала сформований вигляд порівняно із розвинутими економіками, коли зростаюча конкуренція і глобалізація підштовхує сучасних підприємців бути учасниками на різноманітних ринках. Тут порівняно із ринком товарів і послуг спільно співіснує фондовий ринок, що означає участь таких учасників, як емітенти цінних паперів, інвестори розміщують на біржові торги до спеціалізованих майданчиків акції та грошові кошти, чим ґрунтуються їхні взаємовідносини.

Підвищення ролі цінних паперів безпосередньо визначається підвищенням прозорості фондових операцій, що може бути забезпечено лише на організованому ринку цінних паперів, який захищає права власності інвесторів. Від прозорості та відкритості ринку безпосередньо залежить можливість вільного доступу до нього масового інвестора. Саме на цьому і ґрунтується роль інформаційного забезпечення і ведення документації, оскільки всі учасники фондового ринку в обов'язковому порядку повинні володіти відповідними даними і бути засвідчені у перебігу здійснення біржових торгів. Але поряд з цим слід зазначити, що той обсяг інформації й документації, який стосується біржових торгів на фондовому ринку і надається емітентами цінних паперів, має неупорядкований і заплутаний вигляд та ще й перебуває у змішаному стані.

Стосовно дослідження фондового ринку, взаємовідносин учасників між собою, а також процедур здійснення біржових торгів проводили безліч наукових досліджень, представлених у публікаціях. Окремо слід виділити розкриття інформаційного забезпечення і ведення документації такими учасниками, як емітенти цінних паперів, що стосується розміщення акцій на фондовому ринку. Дану проблему розглядали такі вчені: С.М. Еш, П.О. Керімов, К.В. Лугова, І.В. Новойтенко, К.В. Нечипоренко, О.О. Павлюк, О.Г. Рула, П.І. Юхименко, О.В. Шкурупій.

Але поряд з цим на недостатньому рівні проведені дослідження щодо окремої інформації, яка цілком відображає здійснення біржових торгів на фондовому ринку. Крім того, це стосується відповідної уваги у науковій сфері щодо ведення документації, які ведуть емітенти цінних паперів під час операцій на фондовій біржі.

Біржові операції вимагають ґрунтового інформаційного забезпечення, і для перевірки його якісних характеристик необхідно сформувавши широкий набір параметрів, врахувавши передові тенденції на фондовому ринку та передумови їх виникнення і подальшої динаміки. Першочергово існує необхідність розроблення покрокової системи налагодження інформаційно-комунікаційного обміну між учасниками фондового ринку, на основі якого вдається організувати вибудування аналітичного базису для формування системи управління біржовими операціями.

Формулювання цілей статті

Мета статті полягає у повному і конкретному розкритті інформаційного забезпечення поряд із веденням документації, що надаються емітентами цінних паперів інвесторам та акціонерам за умовами участі на біржових торгах фондового ринку.

Виклад основного матеріалу

Ліквідний, прозорий та надійний фондовий ринок сприяє залученню інвестиційних ресурсів у розвиток економіки, зміцнює її економічний суверенітет і сприяє вирішенню соціальних питань. Фондовий ринок є ключовим елементом сучасної фінансової системи, де інвестори купують і надають фінансові інструменти, такі як акції, облігації, інвестиційні фонди та інші. В умовах глобалізаційних процесів інтеграція вітчизняного фондового ринку в світову фінансову систему потребує розвитку відповідного інформаційного забезпечення та уніфікації документації згідно з міжнародними стандартами. Розвиток ліквідного фондового ринку створить умови для зниження ризиків і сприятиме повноцінному розвитку фінансової системи держави. Успішне проведення біржових торгів на фондовому ринку залежить від доступу до правильної інформації та відповідної документації.

Теперішній стан фондового ринку в Україні, незважаючи на стрімке здійснення кроків вперед, до сих пір має у собі вагомні недоліки. А їх основою є безсистемність і неоднозначність інформаційного забезпечення за формами документації – як регламентного характеру, так і методико-оцінювальних властивостей [1, с. 104]. Але водночас певною мірою деякі заходи здійснювали такі емітенти цінних паперів, як:

- ПрАТ «Кременчукм'ясо», що випускає свої м'ясні вироби під торговою маркою «Фарро»;

- ПАТ «Запоріжжкран», яке є дивізіональним підрозділом фінської компанії Konescranes і спеціалізується на виробництві важких кранових устаткувань, а саме – підйимального та вантажно-розвантажувального устаткування, інших машин і устаткування загального призначення, н.в.і.у., ремонт, монтаж і технічне обслуговування машин і устаткування, зокрема промислового призначення;

- ПрАТ «Крюківський вагонобудівельний завод», який спеціалізується на випуску вагонів, потягів, ескалаторів і є найбільшим товаровиробником в Україні;

- ПАТ «Донбасенерго», яке є найбільшою енергетичною галуззю по Україні в цілому.

Дані емітенти не лише є активними учасниками біржових торгів, діяльність яких має фундаментальне значення для фондового ринку, тобто ринку цінних паперів, але і є прикладом для його удосконалення, до якого слід віднести й оцінювальні процедури. Тут слід зазначити, що учасники біржових торгів завжди керуються власними місіями, на підставі яких вони є співучасниками в конкретній сфері діяльності, за рахунок яких добуваються їхні джерела як прибавка до основного заробітку [3 – 5].

Місією є загальна ціль учасника фондового ринку у своїй повсякденній діяльності, для яких біржові торги є додатковим джерелом фінансового забезпечення як власного «донорства» в отриманні грошових коштів. Від цього також відштовхується формування «дерева цілей» – конкретних цілей в різних сферах діяльності, наприклад – основна діяльність таких учасників, як емітенти цінних паперів, є на одному рівні, а присутність у біржових торгах – на іншому рівні, чим зумовлюється структуризація у тісному поєднанні з обсягами і тенденціями грошових вливань (рис. 1) (цифри показують приблизний порядок рівнів існування учасників на фондовому ринку) [10, с. 83–84].

Представлений біржами та торговельно-інформаційними системами фондовий ринок являє собою організаційно оформлений сегмент, який є значною мірою віртуальним і потребує сучасного інформаційного забезпечення щодо реалізації економічного потенціалу та підвищення конкурентних позицій по відношенню до показників розвитку інших національних ринків. Документація є необхідною для забезпечення законності та доброчесності фондових торгів. Учасники ринку зобов'язані надавати документи, що підтверджують їх право володіння активами, а також відповідність регуляторним вимогам щодо обліку та звітності. Це допомагає запобігти маніпуляціям на ринку та зберігає довіру учасників.

Спочатку зазначимо, що всі підприємства, які є як акціонерними товариствами взагалі, так і учасниками біржових торгів на фондовому ринку зокрема, ведуть документи під назвою «Особлива інформація емітентів цінних паперів», «Повідомлення про проведення загальних зборів», «Інформація про загальну кількість акцій та голосуючих акцій», «Відомості про склад та зміни до складу посадових осіб емітента» та загальнопоширені форми фінансової звітності, які вкладаються у зброшурованій звітності емітента цінних паперів за правилами комісії з цінних паперів та фондового ринку.

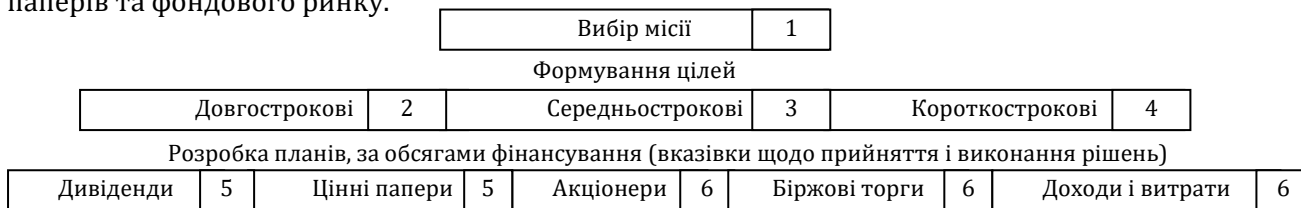


Рис. 1. Порядок процесу формування місії та цілей учасників фондового ринку

Крім цього, ці підприємства під час участі на фондовому ринку публікуються в обов'язковому порядку у бюлетені «Відомості Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку». Але питання полягає в тому, який рівень важливості інформації в цих документах для інших учасників фондового ринку, до яких відносяться інвестори, громадяни, інші структури чи групи населення [6].

І звідси розглядаємо приклади участі на біржових торгах фондового ринку цими вищезазначеними емітентами за рахунок ведення документації, що відповідним чином вважається інформаційним забезпеченням [7, с. 57–59]:

- ПрАТ «Кременчук'ясо» - повідомлення про розміщення акцій на фондовій біржі, регламент проведення відкритих торгів (аукціону) щодо реалізації на фондовій біржі акцій, і саме головне – повідомлення про проведення аукціону Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, тому що розкривається номінальна вартість однієї акції та їх кількість, виносячи на торги за стартовою вартістю і гарантійним внеском, що має стійкий аналітичний контекст;

- ПАТ «Запоріжжкран», яке виносить на загальне акціонерне положення про ревізійну комісію, статутна документація із зазначенням акціонерної політики й залучення вкладників шляхом

продажу їм цінних паперів, щодо підсумків голосування на загальних зборах акціонерів, підсумування ревізійної комісії, і поряд з цим у примітках до фінансової звітності, складеної відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, чітко зазначення оціночних процедур щодо дивідендних виплат, а також структури акціонерного капіталу щодо розміщення акцій у біржові торги;

- ПрАТ «Крюківський вагонобудівельний завод» - розкриває Звіти наглядової ради, правління і ревізійної комісії, Прийняття рішення про виплату дивідендів, де вказується підлягаючий виплаті розмір дивідендів, звітна інформація про нагородження членів Наглядової ради та Правління, де аналітична цінність полягає в обсягах винесених акцій на біржові торги за тими цінами, які встановлюються підприємством, і тими цінами, які встановлюються на біржових торгах, в результаті чого виявляється коливання – як додаткового джерела отримання доходів;

- ПАТ «Донбасенерго» - надає календарний план, де вказується регулярна річна інформація, проміжна інформація емітентами з поквартальною розбивкою впродовж року, бюлетені для голосування акціонерів, протоколи про збори акціонерів, і саме головне – повідомлення про виплату дивідендів, аналітична особливість якого полягає у зазначенні дивідендних відрахувань на одну акцію та ін. [2, с. 14]. Більш докладнішу інформацію про розкриття емітентами цінних паперів розкриває таблиця 1.

Також таблиця 1 ґрунтує функціонування первинного (біржового) і вторинного (позабіржового) фондових ринків тим, що у них все одно потрібна бути інформація як про учасників, зокрема – емітентів цінних паперів, так і акціонерів й інвесторів. І у відповідності до цього слід зазначити нормативно-правові акти, видані Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, що регламентують розкриття інформації за відповідними формами [8, 9].

Таблиця 1. Узагальнена інформація про розкриття аналітичних показників за формами документації

№ з/п	Учасники біржових торгів на фондовому ринку	Форми документації	Аналітичні показники
1.	Підприємства	Річна інформація емітента цінних паперів, офіційна інформація для акціонерів	Обсяги акцій, номінальна вартість акцій, виплата дивідендів на одну акцію
2.	Комерційні банки	Відомості про придбання цінних паперів, відомості про укладання біржових договорів	Частка виділених коштів, спрямовані на розміщення цінних паперів на фондовому ринку, рівень дохідності
3.	Фізичні особи	Паспортні дані, довідка про місце роботи, довідка про кредитну історію чи обсяг заборгованостей від комерційних банків	Соціальний статус, рівень дохідності і фінансового забезпечення, тривалість заборгованості перед банками і ступінь їх погашення
4.	Інвестори	Відомості про організацію і установи, дані про джерела фінансування	Частка коштів, внесених на придбання цінних паперів, плановий рівень дохідності

Отже, інформація є основним ресурсом для прийняття рішень на фондовому ринку. Інвестори повинні мати доступ до точних і надійних даних про компанії, їх фінансовий стан, результати діяльності та перспективи розвитку. Ця інформація також допомагає інвесторам оцінювати ризики та майбутні прибутки та визначати, чи варто вкладати свої кошти в певні цінні папери. Порівняння різних компаній та вибір найкращих інвестиційних проектів стають можливими завдяки наявності інформації.

Для емітентів інформація та документація є також ключовими аспектами, оскільки компанії, які виходять на ринок, повинні надавати детальну інформацію про свою діяльність і фінансовий стан. Це обов'язкова вимога регуляторів і біржових організацій. Наявність відкритої та доступної інформації дозволить забезпечити довіру інвесторам і сприяти залученню капіталу для подальшого розвитку компанії.

Крім того, інформація та документація на фондовому ринку виконує ще одну важливу роль – забезпечує прозорість і відкритість ринку. Це дозволяє уникнути маніпуляцій і шахрайства, а також забезпечити рівні умови для всіх учасників ринку. Інвестори можуть переконатися, що їхні рішення базуються на чесних і достовірних даних.

Таким чином, аналітична важливість і цінність цього інформаційного забезпечення за вищезазначеними формами документації полягає у наданні достовірних і повних даних великому обсягу учасників фондового ринку, до яких відносяться емітенти цінних паперів, інвестори, акціонери, що має прямий супровід із біржовими торгами.

Висновки і перспективи подальших розвідок

Завдяки ролі інформації та документації на фондовому ринку створюються умови для розвитку фінансової системи, залучення інвестицій та забезпечення стабільності фінансової

діяльності. Однак ефективність цього процесу залежить від якості та доступності інформації, а також від дотримання стандартів і нормативних вимог, тому контроль за якістю та точністю інформації на фондовому ринку є необхідною умовою його стабільності й розвитку. Вигідність будь-якої операції чи процесу визначається порівняльним рівнем і динамікою вартостей цінних паперів, що також для емітентів цілком можуть бути джерелами отримання доходів. І тому слід проводити зіставлення часток, внесених емітентами для розміщення власних цінних паперів на фондові ринки, і так само – проведення різноманітними шляхами біржових торгів. Поряд з цим емітенти цінних паперів залучають інших учасників шляхом продажу їм своїх акцій, що в подальшому через часовий інтервал виплачують їм дивіденди.

Саме на цьому ґрунтується структуризація й упорядкування інформаційного забезпечення та ведення документації, де деякою мірою становлять дані аналітичного характеру. Роль інформації та документації на фондовому ринку важлива як для інвесторів, так і для емітентів. Для цього перспективною є проведення комплексу досліджень, пов'язаних з виявленням властивостей інформації і документації відносно розкриття потрібного обсягу відповідних даних для широкого кола учасників та інвесторів від емітентів цінних паперів. В подальшому це дозволить емітентам цінних паперів у більшому обсязі збільшувати обсяги біржових торгів, залучати значну кількість учасників і на цій підставі підвищувати власну дохідність.

Список літератури

1. Андрієнко В.О., Андрієнко В.М. Аналіз фондових ринків: навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. Одеса: Астропринт, 2011. 292 с.
2. Дубинський О. Депозитарні передумови операцій з ОВДП для фізичних осіб. *Фінансовий ринок України*. 2012. № 2. С. 14-15.
3. Еш С.М. Фінансовий ринок: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 528 с.
4. Керімов П.О. Оцінка ризиковості підприємств із використанням інструментарію корпоративних фінансів в Україні. *Економіка прогнозування*. 2019. № 3. С. 40-59.
5. Юхименко П.І. Міжнародний менеджмент: навчальний посібник для студентів ВНЗ. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 488 с.
6. Новойтенко І.В., Нечипоренко К.В. Досвід та перспективи українських компаній на фондових біржах. *Ефективна економіка. Електронне наукове фахове видання*. 2022. № 2. URL: www.economy.nauka.com.ua.
7. Павлюк О.О., Рула О.Г., Лугова К.В. Сучасні тренди індикаторів фондових ринків. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2021. № 2(8). С. 55-65.
8. Рішення НКЦПФР «Інструкція щодо порядку розміщення регулярної річної інформації емітентами цінних паперів відповідно до вимог Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів» № 2826 від 03 грудня 2014 р. URL: https://stockmarket.gov.ua/docs/instr_em_year.doc.
9. Рішення НКЦПФР «Про затвердження Змін до Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів» № 826 від 4 грудня 2018 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE33136.html.
10. Шкурупій О.В. Транснаціональні корпорації: навчальний посібник для студентів ВНЗ. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 240 с.

References

1. Andriienko, V.O., Andriienko, V.M. (2011). *Analiz fondovyykh rynkiv*. [Analysis of stock markets]. Astroprynt. Odesa. Ukraine.
2. Dubyns'kyj, O. (2021) «Depository prerequisites for transactions with OVDP for individuals». *Finansovyy ryнок Ukrainy*. № 2. pp. 14-15.
3. Esh, S.M. (2011). *Finansovyy ryнок*. [Financial market]. Tsentr uchbovoi literatury. Kyiv. Ukraine.
4. Kerimov, P.O. (2019). «Assessment of the riskiness of enterprises using the tools of corporate finance in Ukraine». *Ekonomika prohnzuvannia*. № 3. pp. 40-59.
5. Yukhymenko, P.I. (2011). *Mizhnarodnyj menedzhment*. [International management]. Tsentr uchbovoi literatury. Kyiv. Ukraine.
6. Novojtenko, I.V., Netchyporenko, K.V. (2022). «Experience and prospects of Ukrainian companies on stock exchanges». *Efektivna ekonomika. Elektronne naukove fakhove vydannia*. № 2. Available at: www.economy.nauka.com.ua.
7. Pavliuk, O.O., Rula, O.H., Luhova, K.V. (2021). «Modern trends of stock market indicators». *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. № 2(8). pp. 55-65.
8. Rishennia NKTsPFR «Instruktsiia schodo poriadku rozmischennia rehuliarnoi richnoi informatsii emitentamy tsinnykh paperiv vidpovidno do vymoh Polozhennia pro rozkryttia informatsii emitentamy tsinnykh paperiv». (2014). [Decision of the NCCPFR "Instruction on the procedure for posting regular annual information by issuers of securities in accordance with the requirements of the Regulation on disclosure of information by issuers of securities"]. № 2826 dated December 3, 2014. Available at: https://stockmarket.gov.ua/docs/instr_em_year.doc.
9. Rishennia NKTsPFR «Pro zatverdzhennia Zmin do Polozhennia pro rozkryttia informatsii emitentamy tsinnykh paperiv». (2018). [Decision of the NCCPFR "On Approval of Amendments to the Regulation on Disclosure of Information by Securities Issuers"]. № 826 dated December 4, 2018. Available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE33136.html.
10. Shkurupij, O.V. (2014). *Transnatsional'ni korporatsii*. [Transnational corporations]. Tsentr uchbovoi literatury. Kyiv. Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 02.02.2023 р.

ISSN 2415-8453. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2023 рік. Том 8. № 1.